

ความเป็นไปได้ของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี
จังหวัดสมุทรปราการ

Feasibility Study of Cultural Tourism Route in Bangchalong Sub-district,
Bang Phli District, Samut Prakarn Province

อัญชลี สมใจ*, พันธุ์วี ณ ลำพูน

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

*Email : U_nun_555@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยศึกษาความเป็นไปได้ของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และศึกษาความคิดเห็น และความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ภายในตำบลบางโหลง เป็นการรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเชิงสำรวจ ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจโดยใช้แผนที่ การลงพื้นที่จริง และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเลือกจากผู้นำชุมชนใน 11 หมู่บ้าน และผู้ประกอบการผลิตสินค้าภายในชุมชน รวมทั้งสิ้น 12 คน พบว่า ความเป็นไปได้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ สามารถพัฒนาและผลักดันได้ 3 เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ 1. เส้นทางท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตท้องถิ่น 2. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนา และประวัติศาสตร์ 3. เส้นทางท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และผลการวิจัยความคิดเห็น และความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ภายในตำบลบางโหลง พบว่าส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันที่จะพัฒนาและผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรม ตลอดจนสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นมีอัตลักษณ์แสดงถึงคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่มีปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ สามารถสรุปได้ดังนี้ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ภายในพื้นที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ขาดบุคลากรและผู้ประสานงานในการจัดทำแผนงานและดูแลการจัดการการท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นยังขาดทักษะในการเป็นเจ้าของที่ดี และการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐมีลักษณะเป็นวาระทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ภายในตำบลเป็นไปตามนโยบาย ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร มีการโอนย้ายตำแหน่งต่าง ๆ ส่งผลให้งานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ขาดการวางแผน การประชาสัมพันธ์ การจัดพื้นที่ การจัดกิจกรรม ทางการตลาด การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ป้ายสื่อความหมายสัญลักษณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการวางแผนเพื่อประเมินผลกระทบที่จะได้รับการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

ข้อเสนอแนะ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรวางแผนในเรื่องของการตลาดและการประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ให้เป็นที่รู้จักทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยอาจเพิ่มการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงในจังหวัดสมุทรปราการ หรืออาจนำไปรวมในรายการนำเที่ยวของบริษัทจัดนำ

เที่ยวต่าง ๆ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมองหาความเป็นไปได้ในการจัดทำที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวชมและพักผ่อนภายในตำบลบางโหลงมากกว่าหนึ่งวัน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เส้นทางการท่องเที่ยว

Abstract

Research on “Feasibility Study of Cultural Tourism Route in Bangchalong Sub-district, Bang Phli District, Samutprakarn Province” aims to investigate the cultural tourism attractions and the possibility to develop cultural tourism route in Bangchalong Sub-district, Bang Phli District, Samutprakarn Province. Also, local community’s view regarding their role I cultural tourism route development was examined. A survey was conducted by field study and in-depth interviewing of 11 village leaders and 1 local entrepreneur. It was found that there is possibility in developing the cultural tourism route in Bangchalong, Bangplee, Samutprakarn province. Three routes of cultural tourism are to be developed and promoted which are (1) visiting local way of life, (2) paying visit to religious and historical places, and (3) joining local cultural festival.

The findings of the study revealed that the majority of respondents agreed to develop and promote the community as a cultural tourism destination based on their resources including the cultural tourist attractions and their uniqueness of local culture. However, there are several barriers in tourism management in the area which can be summarized as follows: local government and private sectors lack of professional tourism management skills; lack of personnel and coordinators in the planning and management of tourism; local people are lack of knowledge and skills of being good hosts; the administration of the government sector serves for a definite term therefore the tourism policy and operation are disconnected; and lack of public relations, marketing planning, space and activities arrangement, provision of facilities, interpretation signs even the evaluation plan to assess the impact of tourism both the positive and the negative aspects.

For suggestions, the stakeholders should develop marketing and public relations strategies to promote this cultural tourism route to both Thai and foreign visitors, creating tourism network with nearby attractions in Samutprakarn and including Bangchalong cultural tourism routes in the tour itinerary of the tour operators are also recommended. Local people could also take steps such as providing a homestay accommodation to accommodate tourists wishing to visit and relax in Bangchalong more than a single day.

Keywords : cultural tourism, tourist routes

บทนำ

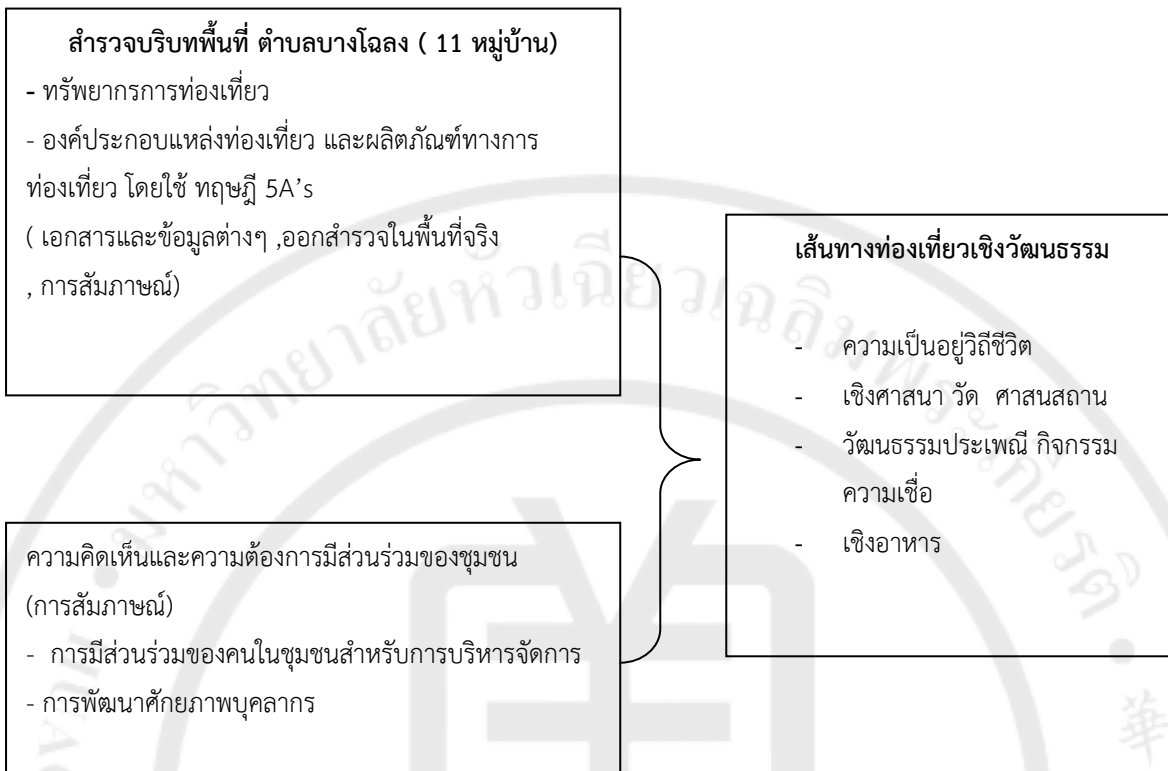
การท่องเที่ยวมีความสำคัญในการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศ มีการสร้างงานสร้างรายได้สู่ภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งประเทศไทยมีรายได้หลักมาจากการท่องเที่ยว พิจารณาจากตัวเลขนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศในปี 2560 มีจำนวนถึง 35,381,210 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2559 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 32,529,588 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.77 (กรมการท่องเที่ยว , 2560) ส่งผลให้ในหลายๆพื้นที่ในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว มีการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงาม แปลกใหม่ น่าดึงดูด ประกอบกับกระแสการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น ในรูปแบบการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น

ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีถนนบางนา-ตราดตัดผ่านตรงกลาง มีพื้นที่บางส่วนติดกับท่าอากาศยานนานาชาติสุวรรณภูมิ และมีท่าเลที่ตั้งใกล้เมืองหลวงและเมืองท่าฝั่งตะวันออก ชุมชนมีความผสมผสานระหว่างชุมชนอุตสาหกรรมด้วยเป็นแหล่งที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่จำนวนมาก และยังมีวิถีชีวิตแบบชุมชนเกษตรกรรมที่ดำรงชีวิตด้วยการทำการเกษตร เช่นการทำนา เลี้ยงกุ้งเลี้ยงปลา และปลูกผักกะเฉด มีสนามกอล์ฟที่ได้มาตรฐาน มีแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรมและประเพณีที่น่าสนใจ เช่น ประเพณีสงกรานต์น้ำเจี๊ว ประเพณีตักบาตรดอกไม้ มีศาสนสถานที่สำคัญ อาทิเช่น ศาลเจ้าพ่อคงเพชร ศาลเจ้าพ่อหนู วัดบางโหลงใน วัดบางโหลงนอก เป็นต้น และมีลำคลองที่เชื่อมต่อกันสามารถเดินทางติดต่อภายในตำบลได้โดยทางเรือ ซึ่งหากมีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ก็เหมาะสำหรับจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ

องค์การบริหารส่วนตำบลบางโหลง (อบต.บางโหลง) ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการที่ดูแลพื้นที่ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มียุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี พ.ศ.2558-2560 ในหัวข้อพันธกิจการพัฒนาที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยว เรื่องการพัฒนาส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณีศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งท่องเที่ยว โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการตลาด และการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างรายได้สู่จังหวัดสมุทรปราการ พัฒนาและสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว โดยสอดคล้องกับวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและวิถีชุมชน ซึ่งอบต.บางโหลงต้องการพัฒนาและผลักดันเพื่อทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในลักษณะ HUB Tourism เพราะมีความได้เปรียบในเรื่องสถานที่ตั้งติดกับท่าอากาศยานนานาชาติ สุวรรณภูมิ รองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างๆ เช่น กลุ่ม Short flight เป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวต่างๆในจังหวัดสมุทรปราการ และเป็นย่านอุตสาหกรรมโรงงานต่างๆ มีจำนวนประชากรแฝงมากกว่าจำนวนประชากรในท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลบางโหลง . 2558)

การศึกษาเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จะช่วยวางแนวทางให้เกิดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในเขตตำบลบางโหลงเข้าด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตำบลบางโหลงให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นและเป็นที่รู้จักต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจบริบทพื้นที่ ตำบลบางโหนด อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็น และความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว

ต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ภายในตำบลบางโหนด

3. เพื่อวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบางโหนด อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินงานวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจโดยใช้แผนที่ การลงพื้นที่จริง และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือวิจัยโดยค้นคว้าจากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางประกอบการศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นชาวบ้านและผู้นำชุมชนจาก 11 หมู่บ้านภายในตำบลบางโหนด อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยเลือกจากผู้นำชุมชนใน 11 หมู่บ้าน ผู้ประกอบการผลิตสินค้าภายในชุมชน รวมทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งเป็นผู้มีถิ่นที่อยู่ภายในตำบลบางโหนด และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของตำบลบางโหนด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางโหนด สภาวัฒนธรรมตำบลบางโหนด ซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 3

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเป็นการวางแผนเรื่องเส้นทางการท่องเที่ยวจึงใช้วิธีการลงพื้นที่จริง เพื่อวิเคราะห์สถานที่ที่เหมาะสมในการนำมาจัดเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แบบสัมภาษณ์ มีขอบเขตด้านเนื้อหา 3 ส่วน ประกอบด้วย 1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสถานที่ และข้อเสนอแนะเส้นทางท่องเที่ยว 2. การมีส่วนร่วมของชุมชน ข้อคิดเห็นต่อการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยว และ 3. สำนวความพร้อมของสถานที่ในฐานะที่จะนำมาพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ตามทฤษฎี 5A's

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองโดยการลงพื้นที่จริง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำชุมชนใน 11 หมู่บ้าน ผู้ประกอบการผลิตสินค้าภายในชุมชน และตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของตำบลบางไฉลง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางไฉลง สภาวัฒนธรรมตำบลบางไฉลง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ดำเนินการวิจัยใช้วัตถุประสงค์การวิจัยเป็นกรอบในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. เพื่อสำรวจบริบทพื้นที่ ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ เรื่องทรัพยากร และองค์ประกอบและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวใน 11 หมู่ของตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มาวิเคราะห์เส้นทางท่องเที่ยว

2. เพื่อศึกษาความคิดเห็น และความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ภายในตำบลบางไฉลง นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ทราบถึงความสามารถในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบล

3. วางแผนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจพื้นที่จริงใน 11 หมู่ของตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มาวิเคราะห์ถึงศักยภาพในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนำผลมาจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในตำบล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจบริบทพื้นที่ตำบลบางไฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์สรุปได้ตามประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว พบว่า

หมู่ที่ 1 บ้านคลองบางไฉลง มีทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้ วัดบางไฉลงนอก สักการะหลวงพ่อขาว ศาลเจ้ากรมหลวงคงเพชร ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยและการเพราะเห็ด

หมู่ที่ 2 บ้านเกาะบ้านไฉลง มีทรัพยากรการท่องเที่ยว ดังนี้ วัดบางไฉลงใน สักการะหลวงพ่อเพชร ศึกษาเรียนรู้การเลี้ยงกบในถังปูนซีเมนต์ ศิลปะโขนโรงเรียนวัดบางไฉลงใน

หมู่ที่ 3 บ้านคลองบางขวางบน ไม่มีเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจน

หมู่ที่ 4 บ้านคลองบางขวางล่าง เป็นชุมชนเน้นวิถีชีวิตเกษตรกรรม มีการเพาะปลูกพืชสวนต่างๆ ได้แก่ การปลูกกล้วย เลี้ยงปลา มีผลิตภัณฑ์ จักสานผักตบชวา การถักหมวกไหมพรม

หมู่ที่ 5 บ้านคลองบางโหลงบน เป็นชุมชนชนบทเน้นวิถีชีวิตเกษตรกรรม แหล่งปลูกผักกระเฉดที่ปลอดสารพิษ เป็นพื้นที่ที่เคยดำเนินการโครงการเรือท่องเที่ยวทางน้ำ แต่ยกเลิกโครงการไปแล้วเนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามา มีจำนวนน้อย

หมู่ที่ 6 บ้านคลองบางโหลงล่าง ไม่มีเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจน

หมู่ที่ 7 บ้านคลองบางน้ำจืดบน วัดศรีรัตนธรรมาราม สถาบันพลังจิตตานุภาพ มีการอบรมสมาธิในช่วงเย็นทุกวันเสาร์และอาทิตย์ มีการดำเนินการก่อสร้าง เจดีย์กลางน้ำ และพระนอนกลางน้ำที่ใหญ่ที่สุดในโลก ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

หมู่ที่ 8 บ้านคลองบางน้ำจืดล่าง เป็นชุมชนเน้นประกอบอาชีพโรงงานอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรส่วนน้อย ยังไม่มีเส้นทาง กิจกรรม ผลิตภัณฑ์และสินค้าทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจน

หมู่ที่ 9 บ้านคลองตะเคียน โบสถ์ มัสยิดดารุ้ลอะมีน แหล่งชุมชนการเพาะเห็ด ปลูกเห็ด โอ่งวิจิตรศิลป์เป็นของฝากและของที่ระลึก ที่สวยงามมีความภูมิใจทั้งผู้ให้และผู้รับ โอ่งดิน ผ้าลายชินวัตร การปักดิน ตู้กระจกเงา

หมู่ที่ 10 บ้านคลองบางน้ำจืด เป็นชุมชนชนบทที่มีความเป็นธรรมชาติ คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีศูนย์การเรียนรู้การปลูกผัก Hydroponics การเลี้ยงปลา กุ้ง ปูนา และการการเลี้ยงกิ้งมะนาวต่อมะขวิดหนึ่งเดียวในพื้นที่ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลิตภัณฑ์สินค้าจะเป็นผลผลิตจากการทำการเกษตรต่างๆ การทำปลาร้าโดยใช้ปลานิลสดในการทำ

หมู่ที่ 11 บ้านคลองโองแตก มีอุตสาหกรรมโรงงาน ชาวบ้านในชุมชน ทำอาชีพโรงงาน ไม่มีเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว สินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่ชัดเจน

2. องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวโดยใช้ ทฤษฎี 5A's พบว่า

2.1 แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ในพื้นที่ตำบลบางโหลงมีแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมของเด่นของดี คือ วัดบางโหลงใน วัดบางโหลงนอก ศาลเจ้าพ่อหลวงคงเพชร ศาลเจ้าพ่อหนู ประเพณีตักบาตรดอกไม้ การแข่งเรือพายในช่วงวันสงกรานต์ พิธีส่งเรือและสร่งน้ำเจว็ด ศูนย์การเรียนรู้การปลูกเห็ด การนวดแผนไทย วัดศรีรัตนธรรมาราม สถาบันพลังจิตตานุภาพ อบรมสมาธิในช่วงเย็นทุกวันเสาร์และอาทิตย์ มีเจดีย์กลางน้ำ และพระนอนกลางน้ำที่ใหญ่ที่สุดในโลก ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ วิชาหกิจชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ศิลปะประยุกต์จากเตคูพาด การทำโอ่งวิจิตรศิลป์ โบสถ์มัสยิดดารุ้ลอะมีน ศูนย์การเรียนรู้การเกษตร การปลูกผัก Hydroponics การเลี้ยงปลา การเลี้ยงกุ้งขาว การเลี้ยงปูนา และการการเลี้ยงกิ้งมะนาวต่อมะขวิดหนึ่งเดียวในพื้นที่ การทำปลาร้าแปรรูปที่ใช้ปลานิลสดทำ ผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา อาหารและขนมท้องถิ่น เช่น ปลาเผา แกงส้มปลาทอดผัดกระเฉด ผัดผักกระเฉด ขนมเม็ดขนุนเผือกมะม่วงน้ำดอกไม้สุก เป็นต้น

2.2 กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activites) พบ 3 กิจกรรม ได้แก่

- 1) การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตท้องถิ่น
- 2) การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและประวัติศาสตร์

3) การท่องเที่ยวงานชมวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและกิจกรรม

2.3 ความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) การเดินทางสะดวกสามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว รถแท็กซี่ รถโดยสารสาธารณะ ถนน เป็นถนนคอนกรีตลาดยางเป็นช่วงๆ เส้นทางเดินรถ 2-4 ช่องทาง มีถนนทางเท้าให้บริการในชุมชน มีป้ายจราจรต่างๆ ติดตลอดเพื่อความปลอดภัยและความสะดวกในการเดินทางเข้าออกชุมชน แต่ในพื้นที่ หมู่ 2 จะมีการจราจร 2 ช่องทาง และจะแคบลงมาในบริเวณจุดข้ามสะพานอ้อมเกาะ ทำให้รถไม่สามารถสวนทางเข้าออกกันได้ ทำให้การจราจรติดขัดในช่วงนี้ ในพื้นที่หมู่ 5 การเดินทางลำบาก ไม่มีรถประจำทางผ่าน ถนนที่เข้าถึงศาลเจ้าพ่อหนูงยังไม่ได้รับการพัฒนาที่ดี ขาดป้ายบอกทางที่ชัดเจน พื้นที่หมู่ 7 ในซอยวัดศรีวารีน้อย เป็นพื้นที่ในย่านอุตสาหกรรมจึงมีรถบรรทุกเข้าออกเป็นจำนวนมากจึงมีการจำกัดเวลาเดินรถของรถบรรทุกคือ ช่วงเช้าห้ามวิ่งในเวลา 9.00 – 10.00 นาฬิกา และช่วงเย็นในเวลา 16.00 – 18.00 นาฬิกา เพื่อความปลอดภัยในการใช้ถนน มีการจำกัดความเร็วในเขตชุมชน ป้ายบอกทาง ป้ายเตือนอันตรายต่างๆ เช่นระวังทางโค้ง เป็นต้น การเดินทางทางน้ำ เส้นทางทางน้ำ คูคลองในบริเวณตำบลบางโฉลง ยังใช้ในการเดินทางระยะสั้นภายในชุมชน เนื่องจากบางช่วงของคูคลอง มีความตื้นเขิน และมีผักตบชวาขึ้นอย่างหนาแน่น ทำให้ไม่สามารถใช้เส้นทางน้ำในการเดินทางได้อย่างสะดวก ประกอบกับสามารถเดินทางทางถนนได้อย่างคล่องตัวมากกว่า

2.4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ในแหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ยังไม่ครบครันควรมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เช่น มีพื้นที่จอดรถที่เป็นสัดส่วน มีร้านอาหารและร้านค้าสินค้าที่ระลึก มีห้องน้ำ ตู้ ATM ศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมายต่างๆ การบริการขนส่งสาธารณะ เป็นต้น

2.5 ที่พัก (Accommodation) ด้านที่พักในพื้นที่ยังไม่มีที่พักที่ชัดเจน จึงต้องมีการพัฒนาสร้างที่พักหรือจัดการที่พักรูปแบบ home stay หรือรีสอร์ทเพื่อให้เข้ากับแหล่งและกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าว

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความคิดเห็น และความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว ต่อการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว ภายในตำบลบางโฉลงจากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ พบว่า

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านในพื้นที่ 11 หมู่บ้าน ตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันที่จะพัฒนาและผลักดันให้ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะมีแหล่งท่องเที่ยววิถีกรรม ตลอดจนถึงสินค้าผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่น อันมีอัตลักษณ์แสดงถึงคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ประเพณีพิธีส่งเรือและสร่งน้ำเจี๊วต์ อีกทั้งยังมีโบราณสถานสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย นั่นคือวัดบางโฉลงในและวัดบางโฉลงนอก เป็นพื้นที่ที่อยู่ใกล้สนามบินสุวรรณภูมิซึ่งเป็นสนามบินนานาชาติ ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก แต่สถานที่ท่องเที่ยวในพื้นที่ยังได้รับการตอบรับจากนักท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นน้อย ส่วนใหญ่จะเป็นนักท่องเที่ยวในพื้นที่มากกว่า ในขณะที่ลักษณะภูมิศาสตร์ในพื้นที่ตำบลบางโฉลงมีความอุดมสมบูรณ์พื้นที่เหมาะแก่การเกษตรและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อชื่นชมวิถีชีวิตท้องถิ่นของคนในชุมชน และมีลำคลองไหลผ่านหลายสายจึงปรากฏความงดงามของแม่น้ำลำคลอง มีคลองสายหลักคือ คลองบางโฉลง คลองสำโรง และคลองบางน้ำจืด ที่พร้อมจะรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว แต่ก็ติดปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยว คือหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในพื้นที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ขาดบุคลากรและผู้ประสานงานในการจัดทำแผนงานและดูแลการจัดการการท่องเที่ยว คนในท้องถิ่นยังไม่พร้อมหรือยังไม่คุ้นเคยต่อการเป็นผู้ต้อนรับหรือเป็นเจ้าของที่ดี และการบริหารงานของหน่วยงาน

ภาครัฐยังมีลักษณะเป็นแค่วาระโอกาสเท่านั้น ทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ภายในตำบลจึงเป็นไปตามนโยบายของผู้บริหาร ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร หรือมีการโอนย้ายตำแหน่งต่างๆ ส่งผลให้งานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ขาดการวางแผน ขาดการประชาสัมพันธ์ ขาดการจัดวางพื้นที่ ขาดการจัดกิจกรรม ขาดเครื่องมือทางการตลาด ขาดการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ป้ายสื่อความหมายสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนขาดการวางแผนเพื่อประเมินผลกระทบที่จะได้รับการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวางแผนเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์ พบว่า

เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใน 11 หมู่บ้านของตำบลบางโหลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ มีความพร้อมและความเป็นไปได้ในการผลักดันเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยสามารถแบ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบต่อไปนี้ ได้ 3 รูปแบบ คือ

1. เส้นทางท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตท้องถิ่น เส้นทางท่องเที่ยวจะเป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตท้องถิ่นของคนในชุมชนที่มีความผูกพันกับอาชีพเกษตรกรรม โดยยึดทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) รูปแบบกิจกรรมจะเดินทางเข้าชุมชนเพื่อศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิต การทำเกษตร และภูมิปัญญาท้องถิ่น

โปรแกรมนำเที่ยวชมวิถีชีวิตท้องถิ่น

ช่วงเช้า ศึกษาเรียนรู้ที่ ศูนย์การเรียนรู้การปลูกผัก Hydroponics การเลี้ยงปลา กุ้ง ปูนา และการการเลี้ยงกิ้งมะนาวตอมะขวิดหนึ่งเดียวในพื้นที่ การทำปลาร้าแปรรูปที่ใช้พลาสติกเป็นวัตถุดิบ ณ หมู่ที่ 10 และเดินทางต่อในพื้นที่ใกล้เคียงในหมู่ที่ 5 ซึ่งเป็นแหล่งปลูกผักกระเฉดที่ปลอดสารพิษในพื้นที่ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และเพลิดเพลินกับขั้นตอนการเก็บ และการมัดผักกระเฉดเพื่อส่งขาย

ช่วงบ่าย ศึกษาเรียนรู้ ที่ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยและการเพาะเห็ด ที่นี้มีการสอนกระบวนการปลูกเห็ดและการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการเรียนรู้การนวดแผนไทยอันเป็นภูมิปัญญาของชาติไทย ณ พื้นที่หมู่ 1 ตำบลบางโหลง และแวะไปศึกษาหาความรู้ วิธีการเลี้ยงกบในถังปูนซีเมนต์ ณ พื้นที่หมู่ 2 แวะซื้อของฝากของดีในชุมชน

2. เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและประวัติศาสตร์ วัด ศาสนาสถาน

โปรแกรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาและประวัติศาสตร์

นมัสการหลวงพ่อบุญรอดที่วัดบางโหลงนอก หรือวัดปากคลอง ซึ่งสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ณ พื้นที่หมู่ 1 และเดินทางไปสักการะหลวงพ่อบุญรอดเพชรและแม่ย่า ที่ศาลเจ้าพ่อหลวงคงเพชร ที่เป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้าน ความเชื่อในการเดินทางเดินทางไปในนมัสการหลวงพ่อบุญรอดและหลวงพ่อบำรุง พระพุทธรูปปางมารวิชัย พระประธานวัดบางโหลงในหรือวัดเกาะแก้วสว่างอารมณ์ สร้างขึ้นในสมัยสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เช่นเดียวกับวัดบางโหลงนอก ปัจจุบันมีอายุราว 260 ปี ซึ่งเป็นศาสนสถานสำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาพุทธของชาวตำบลบางโหลงและชุมชนพื้นที่ใกล้เคียง ณ พื้นที่หมู่ 2

3. เส้นทางท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและร่วมกิจกรรมต่างๆ

โปรแกรมท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและกิจกรรม

ชมประเพณีพื้นบ้าน พิธีสงฆ์และสงฆ์น้ำเจว็ด พิธีสงฆ์และสงฆ์น้ำเจว็ดนี้ชาวบ้านเชื่อว่าผู้เข้าร่วมพิธีจะหายจากโรคภัยไข้เจ็บ และรอดพ้นจากสิ่งไม่ดีงามทั้งปวง พิธีดังกล่าวจะจัดขึ้นทุกปีในวันที่ 23 เมษายน เวลา 15.00 น. ณ ริมฝั่งคลองบางโฉง บริเวณศาลเจ้าพ่อหลวงคงเพชร ตกช่วงกลางคืน จะมีการร่ายย่อนยุคเพื่อสร้างสีสันความสนุกสนานและสืบสานประเพณีวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ชมประเพณีตักบาตรดอกไม้ สืบสานประเพณีตักบาตรดอกไม้ในวันอาสาฬหบูชา ก่อนเข้าพรรษา 1 วัน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาของชาวตำบลบางโฉง โดยชาวบ้านจะนิยมใช้ดอกเข้าพรรษา ดอกบัว ดอกมะลิ ดอกเข็ม ดอกพุทธรักษาและดอกไม้อื่น ๆ ที่มีในท้องถิ่น กิจกรรมช่วงเช้าจัดให้มีพิธีทำบุญตักบาตร พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา จากนั้นพระสงฆ์ลงจากศาลาการเปรียญ และเริ่มพิธีตักบาตรดอกไม้ตามเส้นทางตั้งแต่ศาลาไปยังพระอุโบสถ ณ วัดบางโฉงใน

อภิปรายผล

จากแนวคิดการจัดเส้นทางท่องเที่ยว (กุลวรา สุวรรณพิมล, 2548: 164-165) ซึ่งกล่าวว่า แผนจัดนำเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวควรจะเน้นปัจจัย ดังนี้ คือ เส้นทางท่องเที่ยวต้องเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เส้นทางท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก และมีมาตรฐาน เส้นทางท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจ เส้นทางท่องเที่ยวต้องมีระยะทางที่ไกลพอสมควร มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่ดึงดูด และ เส้นทางท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงอากาศที่ดี ปลอดภัยตลอดเวลา ซึ่งจากการสำรวจลงพื้นที่ พบว่า ตำบลบางโฉง ถือว่ามีความพร้อมในการเปิดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งจากที่มีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่ดึงดูดและยังสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย มีความหลากหลายในเส้นทางท่องเที่ยว ซึ่งเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตำบลบางโฉง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ สามารถแบ่งได้ 3 รูปแบบ คือ (1) เส้นทางท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตท้องถิ่น (2) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและประวัติศาสตร์ วัด ศาสนสถาน (3) เส้นทางท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและร่วมกิจกรรมต่างๆ แต่เมื่อพิจารณาในประเด็นการบริหารและการจัดการ การมีส่วนร่วม ยังมีปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ภายในพื้นที่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการจัดการด้านการท่องเที่ยว
2. ขาดบุคลากรและผู้ประสานงานในการจัดทำแผนงานและดูแลการจัดการการท่องเที่ยว
3. คนในท้องถิ่นยังไม่พร้อมหรือยังไม่คุ้นเคยต่อการเป็นผู้ต้อนรับหรือเป็นเจ้าของบ้านที่ดี และการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐมีลักษณะเป็นวาระทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ภายในตำบลเป็นไปตามนโยบาย ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร มีการโอนย้ายตำแหน่งต่างๆ ส่งผลให้งานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง

4. ขาดการวางแผน การประชาสัมพันธ์ การจัดพื้นที่ การจัดกิจกรรม ทางการตลาด การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ป้ายสื่อความหมายสัญลักษณ์ต่างๆ ตลอดจนการวางแผนเพื่อประเมินผลกระทบที่จะได้รับการการท่องเที่ยวทั้งทางด้านบวกและด้านลบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรวางแผนในเรื่องของการตลาดและการประชาสัมพันธ์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ให้เป็นที่รู้จักทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยอาจเพิ่มการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียงในจังหวัดสมุทรปราการ หรืออาจนำไปรวมในรายการนำเที่ยวของบริษัทจัดนำเที่ยวต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการสื่อความหมายผ่านเครื่องมือ ในสังคมเครือข่ายออนไลน์ เช่น FB pages

1.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมองหาความเป็นไปได้ในการจัดหาที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการเที่ยวชมและพักผ่อนภายในตำบลบางโฉลงมากกว่าหนึ่งวัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรศึกษาต่อยอดในเรื่องเส้นทางท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นของในตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

2.2 ควรศึกษาด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน หรือการท่องเที่ยวชุมชนในตำบลบางโฉลง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *จำนวนและรายได้ของนักท่องเที่ยวกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา* [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://mots.go.th> (4 เมษายน 61)
- กุลวรา สุวรรณพิมล. (2548). *ความหมายของนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่นอินโดไชน่า.
- คมพศ สิทธิเลิศ, รัชนิพร ศรีรักษา และทวิโชค เอี่ยมจรรยา. (2559). *การศึกษายุทธศาสตร์และการเตรียมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดสมุทรปราการเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน*.
- ศิลปศาสตร์ปริทัศน์ . ปีที่ 11 ฉบับที่ 22 กรกฎาคม-ธันวาคม 2559
- จรรยาวัฒน์ โลหะพูนตระกูล. (2553). *การพัฒนาและแก้ปัญหาชุมชน ด้วยการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดบางน้ำผึ้ง อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ*. วารสาร มจร. วิชาการ.ปีที่ 14 ฉบับที่ 27 กรกฎาคม - ธันวาคม 2553.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2551). *อันดามัน จุดเปลี่ยนอันดามันสู่ความยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร: สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)*.
- นพวรรณ พรหมเพ็ญ. (2558). *การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเภทต่างๆของจังหวัดสุโขทัย*. วิทยานิพนธ์ ศ.บ. (เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร) พิษณุโลก:บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยนเรศวร
- นิตา ชัชกุล. (2550). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2549). *การพัฒนาและการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร:เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2556). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. เชียงราย บริษัทธรรมสาร.
- บุญยสฤกษ์ อเนกสุข (2558). *ยล เยี่ยม เยือน เหง้า :แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. พิษณุโลก: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปาริชาติ รัตนรักษ์ และคณะ. (2549). *การสำรวจและรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเส้นทางน้ำ เพื่อชมหิ่งห้อย จังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางโฉลง. (2558). *แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลสามปี พ.ศ. 2558-2560*. สมุทรปราการ: สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ฝ่ายนโยบายและแผน
- พรรณศิริ แจ่มอรุณ, วุฒิพงษ์ ทองก้อน, กชพร และขวัญทอง. (2558). *การศึกษาเชิงคติชนวิทยา การตั้งชื่อคลอง และ ชื่อบ้านในเขตอำเภอบางพลี จ.สมุทรปราการ. วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์. ปีที่ 10 ฉบับที่ 19 มกราคม – มิถุนายน 2558*.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.(2545). *เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว หน่วยที่ 1-15*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศิลปศาสตร์. (2560). *เอกสารการสอนชุดวิชาวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยว*. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรภรณ์ สายแดง. (2559). *เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ตำบลบางตะบูน อำเภอบางแหลม จังหวัดเพชรบุรี*. จุลนิพนธ์ บธ.บ. (สาขาการจัดการธุรกิจทั่วไป) เพชรบุรี : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิมล จิโรจพันธ์, ประชิต สุกณะพัฒน์ ,กนิษฐา และเชยกีวงศ์. (2551). *มรดกทางวัฒนธรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว.
- Dickman. (1996). *Tourism : An Introductory Text*. (2nd ed, Sydney: Hodder Education.